

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Disp. I. De scientia Dei, & ideis in mente ejus existentibus,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

DISPUTATIO PRIMA.
DE SCIENTIA DEI
secundum se.

Riusquam de scientia Dei respectu possibilium & futurorum contingentium disputemus, & celebriores hujus temporis controversias discutiamus & resolvamus; aliqua de scientia Dei in communi & secundum se, præmittenda esse censuimus; ejusque existentiam, quidditatem, ac divisionem, declarare, variasque ejus doctas & prærogativas, quibus supra scientiam humanam & angelicam eminet, exponere, necessarium esse duximus. Agendum etiam hic esset, ad complementum hujus disputationis, de objecto tam motivo quam terminativo divinæ scientiæ, nisi in Tractatu de attributis de hoc fusè pertractassemus, unde ne eadem sapientis & inutiliter repetantur, ad hunc locum Lectorem remittimus.

Disp. 2.
art. 5.

ARTICVLVS PRIMVS.

An sit in Deo propriè scientia, & in ordine ad quæ objecta?

§. I.

Præmittitur quod apud omnes est certum.

Certum est scientiam in Deo propriè reperiri, Csi ly, propriè, sumatur contrapositivè ad metaphoricè: sic enim sumpta scientia nihil aliud est quam cognitio certa & evidens: hanc autem in Deo reperiri manifestum est, cum talis cognitio sit perfectio simpliciter simplex, nullam in suo conceptu involvens imperfectionem. Unde Ethier 14. dicitur, *Domine qui habes omnium scientiam.* Psal. 138. *Mirabilis facta est scientia tua.* Et ad Roman. 11. *O altitudo divinarum sapientia & scientia Dei!*

Id etiam demonstrat D. Thomas hic art. 1. & quæst. 2. de veritate art. 2. egregià ratione, quæ potest sub hac forma proponi. Deus est substantia summè immaterialis, & ab omni consortio materiæ segregata: Ergo & perfectissimè sciens & intelligens. Consequentia probatur: Quotò aliqua substantia est magis immaterialis, & magis elevata supra conditiones materiæ, tantò magis est cognoscitiva: Ergo si Deus sit substantia summè immaterialis &c. est etiam perfectissimè sciens & intelligens. Consequentia patet, Antecedens probatur primò ex Aristotele 2. de anima textu 112. ubi docet, quòd plantæ non sunt cognoscitivæ, sicut animalia, quia eorum forma est magis materialis, & minùs elevata supra conditiones materiæ. Hinc etiam provenit quòd inter sensus externos, visus, utpote immaterialior, elicit operationes nobiliores, & est magis cognoscitivus, quam tactus, alique sensus externi; & quòd inter substantias creatas, natura Angelica, utpote magis elevata supra materiam, est perfectiori modo intelligens: qua de causa supremi illi spiritus, *Intelligentia* nuncupantur, Inter

Tom. I.

A ipsos etiam homines, illi qui sunt crassiores, & magis immergi materiæ, ut plurimum sunt minùs ingeniosi, & minùs idonei ad scientias; quia moles corporea hebetat & obtundit acumen ingenij, sive, ut loquitur Scriptura, *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam.* &c.

Secundò probatur idem Antecedens: Vita, ut docetur in libris de anima, nihil aliud est quam elevatio formæ supra materiam: Ergo cum intelligere sit perfectissimus gradus vitæ, oriri debet ex summa immaterialitate, & perfectissima elevatione supra materiam.

Tertio probatur: Natura intellectualis tantæ est amplitudinis, & universalitatis, ut possit recipere formas omnium rerum, in esse saltem intentionali & intelligibili; unde communiter dicitur, quòd *intellectus intelligendo fit omnia*: materia autem cum sit radix limitationis, & principium individuationis, contrahit, & limitat amplitudinem, & universalitatem formarum, & facit ut una natura non possit recipere formas, & perfectiones aliarum, etiam in esse intelligibili: Sicut ergo materia est impedimentum cognitionis, ita immaterialitas ex adverso, est causa, & radix scientiæ, & intellectualitatis. Unde egregiè Tertullianus: *Opimitas sapientiam impedit, exilitas expedit.* De quo plura in Tractatu de attributis.

Non potest ergo revocari in dubium, in Deo reperiri propriè scientiam, prout scientia propriè, idem est ac non metaphoricè talis: unde solum est difficultas, an Dei cognitio sit propriè scientia, prout ly, *propriè*, sumitur contrapositivè ad communiter, & respectu quorum objectorum?

§. II.

Utraque difficultas triplici conclusione resolvitur.

Dico primò: Dei cognitio est scientia propriè & strictè, & non solum largè, & impropriè. Est contra Vazquem 1. parte disp. 4. num. 9. & disp. 83. cap. 7. num. 48.

Probatur breviter ratione fundamentali. Cognitio evidens & certa rei per causam, est propriè & strictè scientifica: Sed hujusmodi cognitio reperitur in Deo: Ergo invenitur in ipso scientia strictè & propriè. Minor patet, Major autem probatur. Talis cognitio non est artis, quæ erga factibilia versatur, modo practico & factivo; nec prudentiæ, quæ non est circa agibilia, tradendo agendorum regulas: nec fidei, vel opinionis, cum fides importet obscuritatem, & opinio incertitudinem: nec intellectus principiorum, nam lumen principiorum, non est cognitio effectûs per causam, sed solius cause cognitio: Ergo est cognitio propriè & strictè scientifica.

Probatur secundò: Omnis perfectio quæ in suo conceptu formali non dicit imperfectionem, convenit formaliter Deo: Sed cognitio strictè &

A a iij

37

47

Lib. de
anima
cap. 20.
Disp. 2.
art. 2.
§. 1.

57

67

proprie scientifica, est perfectio nullam in suo conceptu formali includens imperfectionem: Ergo in Deo reperitur formaliter.

Nec valet, si dicas, talem cognitionem importare imperfectionem discursus, seu quod cognitio conclusionis circa quam scientia versatur, ex cognitione principiorum causetur, quod Deo repugnat. Non valet, inquam: Tum quia in Angelis reperitur strictè scientia, & tamen, iuxta communiorum Theologorum sententiam, in ipsis non est propriè discursus: Ergo imperfectio discursus, non est de ratione scientiæ strictè & propriè sumpta. Tum etiam, quia licet daremus de ratione scientiæ ut sic esse aliqualem discursum, non est cur non sufficiat formalis aut virtualis: Sed Deo non repugnat discursus virtualis, sicut enim non repugnat perfectionibus divinis, ut una virtualiter ab alia causetur, ut patet in attributis, quæ virtualiter ab essentia dimanant, ita non repugnat quod una cognitio in Deo, ab alia virtualiter causetur, in quo consistit virtualis discursus: Ergo &c.

7. Confirmatur: Ad rationem scientiæ strictè sumptæ, non requiritur major ex parte cognitionum causalitas, quam ad rationem scibilis in objecto, inter essentiam & proprietates: Sed ad rationem scibilis strictè sufficit virtualis objectiva causalitas, ut constat in objecto Theologiæ & Metaphysicæ; Deus enim, qui est objectum Theologiæ, est solum causa virtualis suorum attributorum, & ens est solum causa virtualis & ratio à priori proprietatem quas de ipso Metaphysica demonstrat: Ergo ad rationem strictè scientiæ, sufficit virtualis ex parte cognitionum causalitas, subindeque virtualis discursus.

8. Dico secundo: In Deo esse scientiam strictam & propriam, respectu creaturarum.

Probatur breviter: Scientia propriè & strictè sumpta, est cognitio rei per causam: Sed Deus perfectissimè cognoscit omnes effectus creatos per suas causas, licet causas & effectus per simplicem intuitum, & absque discursu attingat: Ergo habet perfectissimam omnium rerum creaturarum scientiam.

Confirmatur: Cum essentia divina sit causa creaturarum, & Deus perfectissimè penetret & comprehendat illam, non potest non in ea, ut in causa penetrata & comprehensa, cognoscere omnes effectus creatos, subindeque propriam & perfectam de illis habere scientiam.

9. Dico tertio: Deus habet scientiam strictam suorum attributorum. Ita communiter docent Theologi, excepto Durando, & Ferrariensi, qui ut refert Gonzales hic disp. 34. num. 4. licet admittant in Deo scientiam propriè & strictè sumptam, negant tamen illam respectu divinatorum attributorum.

10. Probatur tamen conclusio destruendo præcipuum illorum fundamentum. Si ob aliquam rationem in Deo non esset scientia suorum attributorum, maxime quia de ratione scientiæ est procedere per causam, attributa autem divina, cum sint entia per essentiam & à se, causam in essendo non habent: Sed hæc ratio nulla est: Ergo datur in Deo scientia suorum attributorum. Major continet præcipuum Adversariorum fundamentum, Minor autem probatur. Ad rationem scientiæ sufficit procedere per causam virtualem in essendo: Sed licet attributa divina, ex eo quod sint entia à se, causam realiter causantem excludant, habent tamen causam virtualem: Ergo ob

A rationem illam, malè negatur in Deo scientia suorum attributorum. Major constat, tum in Metaphysica, quæ propriè scientia est; & tamen veritas, bonitas, & aliæ proprietates quas demonstrat de ente, non habent causam formaliter influentem, sed solummodo virtualiter: tum etiam in nostra Theologia, quæ propriè & strictè obtinet rationem scientiæ, ut in disputatione præcedenti ad universam Theologiam ostendimus; & tamen non procedit per causam quæ realiter influat, sed tantum per causam virtualem; cum attributa divina quæ Theologia demonstrat de Deo, causam realiter influentem non habeant. Minor verò probatur: Unum esse causam virtualem alterius, nihil est aliud quam taliter inter se comparari, quod si realis intercederet distinctio, realis etiam influxus & causatio reperiretur: Sed attributa divina taliter cum natura Dei, & inter se comparantur, quod si adesset realis distinctio, omnia ab essentia realiter causarentur, & etiam unum ab alio; si namque voluntas realiter differret ab intellectu divino, realiter causaretur ab illo; immutabilitas etiam esset realis causa aternitatis, si realiter ab illa differret: Ergo inter divina attributa, comparata cum essentia, & inter se, virtualis causalitas intercedit.

Confirmatur: Ad causam virtualem, & virtualem effectum, sufficit virtualis distinctio: Sed attributa divina inter se & ab essentia virtualiter distinguuntur, ut in Tractatu de attributis contra Nominales ostendimus: Ergo habent causam virtualem. Addo quod, si attributa Dei non haberent causam virtualem, seu rationem à priori, Theologia illa demonstrans de Deo, non posset habere rationem scientiæ, quod est contra communem Theologorum sententiam.

§. III.

Solvuntur obiectiones.

Obijcies primò cum Vazquez contra primam conclusionem: De ratione strictè scientiæ est discursus: Sed ille divina cognitioni repugnat: Ergo & ratio scientiæ strictæ.

Huic argumento patet solutio ex supra dictis. In primis enim respondeo, negando Majorem: nam discursus non pertinet essentialiter ad rationem scientiæ, sed est imperfectio ejus; unde licet ille divina cognitioni repugnet, non sequitur in ipso non dari strictam scientiam. Solutio est D. Thomæ quæst. 2. de verit. art. 1. ad 4. ubi sic discurret: *Illud quod in Deo est absque omni imperfectione, in creaturis cum aliquo defectu invenitur: propter hoc oportet, ut si aliquid in creaturis inventum Deo attribuitur; separemus totum quod ad perfectionem pertinet, ut solum maneat hoc quod perfectionis est; quia secundum hoc tantum creatura Deum imitatur.* Dico igitur, quod scientia que in nobis invenitur, habet aliquid perfectionis, & aliquid imperfectionis: ad perfectionem enim pertinet certitudo ipsius, quia quod scitur, certitudinaliter cognoscitur; sed ad imperfectionem pertinet discursus intellectus à principis ad conclusiones, quarum est scientia; hic enim discursus non contingit, nisi secundum quod intellectus cognoscens principia, cognoscit in potentia tantum conclusiones; si enim actu cognosceret, non esset ibi discursus, cum motus non sit nisi exitus de potentia ad actum. Dicitur ergo in Deo scientia: ratione certitudinis de rebus cognitis, non autem ratione discursus prædicti, qui nec etiam in Angelis invenitur, ut Dionysius dicit.

Secundò responderi potest, distinguendo Majorem, illamque concedendo de discursu formali, vel virtuali; negando autem de discursu determinatè formali; virtualis enim discursus sufficit ad rationem scientiæ, ut supra ostendimus: licet autem Deo repugnet formalis discursus, non tamen virtualis, ut etiam ex supra dictis patet.

13. **Objicies** secundò: Ad rationem strictæ scientiæ requiritur ut minùs notum, per aliquid notius cognoscatur; illa enim à notioribus procedere debet, ut Aristoteles in libris Posteriorum docet: Sed in Deo non potest esse aliquid magis vel minùs notum, cum omnia perfectissimè cognoscat & comprehendat: Ergo in ipso propria ac stricta scientia reperiri nequit.

Respondeo distinguendo Majorem: Ad rationem strictæ scientiæ requiritur, ut minùs notum cognoscatur per aliquid notius, ex parte rei cognitæ, concedo Majorem: ex parte cognoscentis, nego Majorem. Ad Minorem similiter dicendum est, quòd licet in Deo non possit dari aliquid notius ex parte cognoscentis, bene tamen ex parte rei cognitæ, quatenus unum est ratio cognoscendi aliud; & in hoc sensu essentia divina potest dici notior attributis, quia est ratio à priori per quam cognoscuntur. Unde D. Thomas loco suprà citato in solut. ad 5. sic habet: *Dicendum quod quamvis in Deo non sit aliquid magis vel minùs notum, si consideretur modus cognoscentis, quia eodem intuitu omnia videt: tamen si consideretur modus rei cognitæ, Deus cognoscit quædam esse magis cognoscibilia in seipsis, & quædam minùs; sicut inter omnia maximè est cognoscibilis sua essentia, per quam quidem omnia cognoscit, non aliquo discursu, cum simul videndo essentiam suam, omnia videat; unde & quantum ad istum ordinem qui potest attendi in divina cognitione ex parte cognitorum, etiam salvatur in Deo ratio scientiæ, ipse enim præcipue omnia per causam cognoscit.*

4. **Objicies** tertio: Cognitio Dei per se primò terminatur ad suam essentiam, & in illa sic cognita attingit attributa & creaturas: Ergo non habet strictè & propriè rationem scientiæ. Antecedens communiter docetur à Thomistis, & patet ex dictis suprà in Tractatu de attributis, & in Tractatu de visione Dei, magisque constabit ex infrà dicendis. Consequentia verò probatur: In hoc differt scientia à noticia luminis principiorum, quæ dicitur *intelligentia*, quòd illa per se primò versatur circa conclusiones, ista verò per se primò tendit ad principia, & causas conclusionum: Ergo si omnis cognitio Dei, per se primò versatur circa ejus essentiam, quæ habet rationem principij & causæ, aut quasi causæ suorum attributorum & creaturarum, consequens erit ut omnis cognitio divina sit cognitio principiorum, nulla verò scientiæ, si de scientia propriè & strictè loquamur.

Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam, ad cujus probationem dicendum, quòd licet scientia cui tantùm convenit ratio scientiæ, non possit competere ut per se primò versetur tam circa principia, quàm circa conclusiones; secùs tamen scientiæ, quæ simul est scientia & sapientia; cum ista eminenter formaliter contineat quicquid pertinet ad rationem scientiæ, quæ tantùm est scientia; & quicquid spectat ad habitum primorum principiorum, si-ve ad intelligentiam: unde cum scientia Dei, ut-

A pote perfectissima, eminenter formaliter rationem scientiæ & sapientiæ habeat, non mirum quòd per se primò ad essentiam divinam, ut est principium & veluti causa suorum attributorum & creaturarum terminetur. Sapientia enim non distinguitur ab intelligentia, seu habitu principiorum, in hoc quòd sapientia nullo modo versetur circa principia, sed in eo quòd intelligentia illa considerat secundum se & absolute; sapientia verò illa attingit, non absolute, sed ut sunt rationes assentiendi conclusionibus, ut docet D. Thomas 1. 2. quæst. 57. art. 2.

B **Objicies** quartò contra secundam conclusionem: Ad rationem propriæ & strictæ scientiæ, requiritur quòd effectus cognoscatur in causa propria & particulari, nec sufficit quòd cognoscatur in causa communi & universali: Sed Deus est causa solum communi & universalis respectu creaturarum: Ergo licet eas in seipso tanquam in causa cognoscat, non habet tamen de illis propriam & strictam scientiam.

16. Respondeo ad rationem scientiæ non sufficere quòd effectus cognoscatur in causa communi & universali, quando illa attingit & causat suos effectus, solum secundum rationem communem & genericam; secùs verò si illos attingat & causet secundum rationem specificam & individua-lem: Deus autem ita est causa universalis omnium rerum, ut ejus causalitas, usque ad atomas illarum differentias pertingat; quia causat omnia sub ratione univertalissima entis, quæ in omnibus differentiis transcendentaliter imbitur.

C **Objicies** quinto contra tertiam conclusionem: Deus non cognoscit suam essentiam, ut est causa virtualis suorum attributorum: Ergo non habet strictam & propriam de illis scientiam. Consequentia manifesta est, Antecedens probatur. Essentia divina non potest cognosci, ut causa virtualis attributorum, nisi cognoscatur, ut ab illis virtualiter distincta: Sed essentia divina non potest cognosci à Deo, ut virtualiter distincta ab attributis: Ergo ut causa virtualis illerum cognosci nequit. Major constat, sicut enim causa realis importat distinctionem realem à suo effectu, ita & causa virtualis distinctionem virtualem. Minor verò probatur: Intellectus divinus non potest formare entia rationis, ut magis communiter docent nostri Thomistæ in Philosophia: Sed si essentia divina cognosceretur à Deo, ut virtualiter distincta ab attributis, intellectus divinus formaret entia rationis; cognosceret enim essentiam divinam aliter ac est in se, cum talis distinctio de facto non reperiatur in Deo, sed illi assignatur ab intellectu humano: Ergo essentia divina non potest cognosci à Deo, ut virtualiter distincta ab attributis.

E **Ratione** hujus argumenti, quidam etiam ex Schola D. Thomæ, probabiliter existimant, intellectum divinum formare aliqua entia rationis, quæ fundantur, non in imperfecto modo cognoscendi objecta; sed in perfectione, & eminentia rei cognitæ; & ad illud genus dicunt reduci distinctionem virtualem, quæ in Deo concipitur: illa enim fundatur in eminentia divinæ naturæ, quæ ratione suæ infinitatis præstare potest illud omne quòd præstant in rebus creatis perfectiones realiter distinctæ.

18. **Meliùs** tamen responderetur, quòd quamvis Deus cognoscat eminentiam suæ naturæ, & prioritatem virtualem, quæ reperitur inter ejus essentiam, & attributa, non tamen propterea for-

mat entia rationis; quia non cognoscit talem eminentiam, & prioritatem, ut fundantem distinctionem rationis, per ordinem ad suum intellectum, sed tantum per ordinem ad intellectum humanum; sicut non facit entia rationis, quando cognoscit essentiam hominis præbere intellectui humano fundamentum, ut concipiat, & distinguat in illa genus & differentiam. Quod ut clarè percipiatur.

19. Advertendum est, in distinctione virtuali quam agnoscunt Theologi in Deo, duo importari: unum de materiali, eminentiam scilicet divinæ naturæ, quæ præbet intellectui humano fundamentum illam concipiendi ut distinctam ab attributis; aliud de formali, nimirum distinctionem rationis, quam intellectus humanus apprehendit, & concipit in divina natura. Primum cognoscitur à Deo immediatè, & sine habitudine ad intellectum humanum; secundum verò solum mediatè, & per ordinem ad intellectum creatum: ex quo provenit, quòd Deus, cognoscendo talem distinctionem rationis, non facit ens rationis: quia ad formationem entis rationis requiritur, ut illud cognoscatur immediatè: nec sufficit quòd cognoscatur mediatè, & ut cognitum, vel factum, aut factibile ab alio intellectu.

ARTICULUS II.

Utrum scientia Dei sit attributum illius?

Hanc difficultatem movemus, tum ut magis divinæ scientiæ quidditatem declaremus, tum etiam, ut difficile argumentum quod contra communem sententiam fieri solet, diluamus.

§. I.

Conclusio affirmativa statuitur.

20. Dico igitur: Scientiam Dei esse attributum illius. Ita colligitur ex D. Thoma in præmio hujus quæstionis, ubi ait: *Post considerationem eorum quæ ad divinam substantiam pertinent, restat considerandum de his quæ pertinent ad operationem ipsius, & inter ea connumerat scientiam; atque adeo sentit, scientiam non spectare ad divinam substantiam, seu essentiam; sed esse quid consequens ad illam, per modum quasi proprietatis, & inter attributa ad operationem pertinentia collocari. Idem docet Damascenus libro 1, de fide cap. 4. his verbis: Sive bonum, sive iustum, sive sapientem, sive quicumque tandem aliud dicere libeat, non Dei naturam, sed quæ natura insunt exponis.*

21. Ratio etiam suffragatur, Attributum enim hoc modo definitur à Theologis; *Attributum est ratio quædam absoluta, necessariò, & formaliter existens in Deo, & virtualiter ad ejus essentiam consequens*: Atqui scientia Dei habet has omnes conditiones: Ergo est attributum. Major declaratur: Attributum dicitur esse *ratio absoluta*, ut excludantur divinæ relationes, quæ non sunt attributa. Dicitur *necessariò & formaliter existens in Deo*, ut per ly *necessariò*, excludantur actus liberi, qui sunt in Deo formaliter; & per ly *formaliter*, excludantur perfectiones secundum quid creaturarum, quæ non sunt in Deo formaliter, sed tantum eminenter. Denique additur, *ad essentiam Dei virtualiter consequens*, quia attributa sunt veluti proprietates divinæ essentiæ, quæ illam veluti trahunt ad aliam lineam, & ad

A illam consequuntur, saltem per rationem, cum fundamento in re, tanquam ad causam virtua-
lem, seu rationem à priori; eò ferè modò, quòd unitas, veritas, & bonitas, consequuntur rationem entis. Minor etiam probatur, quantum ad singulas partes. Et in primis quòd scientia divina sit aliquid absolutum, evidens est, cum sit communis tribus personis sanctissimæ Trinitatis. Secundo, quòd sit formaliter, & necessariò in Deo existens, liquet ex dictis articulo præcedenti: omnis enim perfectio simpliciter simplex, necessariò, & formaliter in Deo existit. Tertio, quòd sit virtualiter consequens ad divinam naturam, & illam veluti trahens ad aliam lineam, probatur. Intelligere constitutum divinæ naturæ respicit essentiam divinam, ut est in se intelligibilis absolutè: scientia verò, ut est intelligibilis determinatò modò, quatenus scilicet habet rationem causæ: prudentia verò illam respicit, ut est suprema regula omnium agibilium, id est omnium actuum divinorum: ars verò eandem respicit, ut est ratio omnium factibilium ad extra: Ergo &c.

§. II.

Solvitur difficile argumentum.

C Contra hanc conclusionem objicitur difficile argumentum, quod sub hac forma breviter proponi potest. Intelligere constitutum naturæ divinæ, formaliter quæ tale, est scientificum: Ergo scientia in Deo, non est attributum, virtualiter ab ejus essentia distinctum. Consequentia patet, Antecedens probatur. Illud intelligere est scientificum, quod attingit essentiam divinam, ut habet rationem causæ respectu creaturarum, vel ut est ratio à priori divinorum attributorum: Sed intelligere constitutum, attingit essentiam divinam, ut habet rationem causæ, &c. Ergo formaliter quæ tale, est scientificum, Major constat, Minor probatur. Intelligere infinitum, & comprehensivum debet attingere essentiam divinam omnibus modis quibus est cognoscibilis: Sed intelligere constitutum, est infinitum, & comprehensivum: Ergo debet attingere essentiam divinam omnibus modis quibus est cognoscibilis; ac proinde, ut est causa creaturarum, & ratio à priori attributorum. Minor est certa, Major verò probatur. Ad rationem comprehensionis requiritur, quòd tota cognoscibilitas objecti exhaustiatur, & quòd illud attingatur sub quacumque ratione, & modo quò est cognoscibile: Ergo intelligere infinitum & comprehensivum, debet cognoscere essentiam divinam omnibus modis quibus cognoscibilis est.

E Respondent aliqui, Quòd licet intelligere constitutum naturæ in Deo sit infinitum, & comprehensivum; non tamen propterea attingit essentiam divinam, quatenus formaliter habet rationem causæ; quia non est infinitum absolutè, & omnibus modis, sive secundum omnes lineas, etiam attributales, sed solum intra propriam lineam naturæ: unde sicut natura divina, quamvis infinita, quæ talis tamen formaliter, non includit in suo conceptu quidditativo relationes, & attributa, sed radicaliter tantum, ut plures existant; ita & intelligere constitutum, quamvis infinitum, & comprehensivum, non includit tamen formaliter omnes particulares modos intelligibilitatis, quibus natura divina est cognoscibilis, & qui pertinent ad attributa; qualis est intelligibilitas per modum causæ, vel ut est ratio agibilium,

agibilem, aut factibilem, sed radicaliter tantum: quia modus continendi naturæ, non petit, nec patitur alium modum continendi suas proprietates, quam per modum principij radicalis. Sicut ergo divina scientia, quamvis intra propriam lineam infinita, non attingit tamen essentiam divinam, quatenus est ratio agibilem, vel factibilem, sed hoc pertinet ad prudentiam, & artem divinam, quæ sunt attributa à scientia virtualiter distincta: ita & intelligere constitutum, quamvis infinitum, non includit tamen formaliter; sed tantum radicaliter, modum cognoscendi essentiam divinam, ut causam creaturarum, vel rationem à priori attributorum.

24. Hæc solutio, quamvis subtilis, non videtur tamen plenè evacuare difficultatem argumenti: si enim intelligere constitutum sit infinitum intra propriam lineam, ut reverè est, attingit ipsam divinam essentiam, formaliter quatenus habet rationem naturæ, ac proinde, quatenus est ratio à priori divinorum attributorum: in hoc enim consistit proprius conceptus naturæ divinæ, ut talis est: Sed intelligere quod attingit divinam essentiam, ut rationem à priori, & causam virtualement attributorum, est scientificum: Ergo intelligere constitutum, formaliter quæ tale, est scientificum; & sic recurrit difficultas argumenti propositi.

25. Meliùs ergo respondetur cum Salmanticensibus, hic disp. 1. dubio 4. §. 4. negando Antecedens, ad cujus probationem, nego Minorem: ad probationem illius, distinguo Maiorem. Intelligere infinitum, & comprehensivum, debet attingere essentiam divinam, omnibus modis, &c. qui pertinent ad rationem *Quæ*, concedo Majorem: qui pertinent ad rationem *Sub qua*, nego Majorem. Quæ distinctio, concessa Minori, applicari debet Consequentia.

26. Explicatur hæc responsio, ex doctrina quam tradit D. Thomas supra quæst. 1. art. 1. ad 2. ubi docet, quòd hæc conclusio, *terra est rotunda*, potest pertinere ad diversas scientias specie distinctas, prout attingitur per diversa media: ut enim attingitur per medium mathematicum, pertinet ad Mathematicam; ut verò attingitur per medium physicum, spectat ad Philosophiam &c. Sicut ergo eadem rotunditas terræ, attingitur à Mathematico, & à Philosopho, tanquam ratio quæ cognoscitur: quia tamen substat diversis medijs, & diversæ rationi *sub qua*, pertinet ad diversas scientias. Ita similiter, quamvis essentia divina cognoscatur, quatenus est causa creaturarum, & ratio à priori attributorum, per intelligere constitutum naturæ divinæ, & per scientificum, & attributale: quia tamen per primum essentia divina, ut causa, attingitur solum ut ratio *quæ*: per secundum verò, ut ratio *sub qua*: ideo primum virtualiter distinguitur à secundo; sicut & scientia, propter eandem rationem, virtualiter distinguitur in Deo, à prudentia, & arte: licet enim Deus per suam scientiam cognoscat suam essentiam esse primam rationem agibilem, & factibilem; illa tamen ratio in scientia se habet solum ut ratio *quæ*: in arte verò, & prudentia, ut ratio *sub qua*.

ARTICVLVS III.

Varia scientiæ Dei divisiones exponuntur.

Licet divina scientia ex parte Dei unica & simplex sit, utpote infinita & illimitata, & omnia in essentia Dei tanquam in causa perfectissimè comprehendens; nihilominus ex parte creaturarum, & objectorum materialium circa quæ versatur, multiplex est, & in varias quasi species à Theologis dividi solet.

27. Primo dividitur in speculativam & practicam, de qua divisione agit S. Thomas hic articulo 16. Scientia speculativa est illa, quæ est de re quam Deus solum cognoscit, & non efficit; qualis est illa, quæ versatur circa res merè possibiles, quas Deus potest quidem facere, sed non facit. Practica verò illa dicitur, quæ non solum cognoscit, sed etiam efficit suum objectum: qualem infra dicemus esse scientiam visionis, ut applicatam per decretum. Unde cum scientia Dei sit causa omnium rerum, quas Deus, vel se solo, vel per alias causas in aliqua differentia temporis facit, de omnibus rebus creatis habet scientiam practicam. *Mala etiam* (ut dicit S. Thomas in fine ejusdem articuli) licet ab eo non sint operabilia, tamen aliquo modo sub cognitione practica ipsius cadunt, sicut & bona, in quantum permittit, vel impedit, vel ordinat ea: sicut & agriudines cadunt sub practica scientia medici, in quantum per artem suam curat eas.

28. Secundo dividitur scientia divina in necessariam, & liberam. Prima est illa quæ antecedit decretum, & liberam determinationem voluntatis divinæ, & quæ non attingit existentiam rerum, sed tantum earum essentiam & quidditatem, quæ aliter se habere non potest. Secunda verò illa dicitur quæ supponit decretum, ac in eo fundatur, & quæ circa res existentes, aut futuras versatur.

29. Tertia divisio, quæ valde celebris, & frequens est apud Theologos, est in scientiam simplicis intelligentiæ, & visionis: de qua agit S. Thomas hic art. 9. & cuius meminit 3. p. quæst. 10. art. 2. ad 2. & 1. contra Gentes cap. 66. & 69. Prima ut dicit S. Doctor hic art. 9. illa est quæ versatur circa ea, quæ nec sunt, nec fuerunt, nec erunt, & dicitur *simplicis notitiæ, seu intelligentiæ*, ad excludendam admixtionem ejus quod est extra genus notitiæ, sicut est existentia rerum, quam addit scientia visionis; vel ordo voluntatis ad res scitas producendas, quam addit scientia approbationis, ut docet quæst. 3. de verit. art. 3. ad 8. Secunda verò est illa quæ attingit ea quæ sunt, fuerunt, vel erunt, & vocatur *Visionis*, metaphorà sumptà à potentia visiva: sicut enim oculus videt, & intuetur objecta sibi præsentia; ita scientia Dei, quatenus fertur in res præteritas, & futuras, ut præsentem in æternitate, modo infra explicando, dicitur illas videre, & intueri. Unde idem S. Doctor quæst. 2. de verit. art. 9. ad 2. *Dicitur scientia Visionis in Deo, ad similitudinem visus corporalis, qui res extra se postas intuetur.*

39. Ultima divisio est in scientiam approbationis, & improbationis. Scientia approbationis, est ipsamet scientia visionis, quatenus versatur circa bona, & quatenus supponit decretum, & approbationem voluntatis divinæ. Scientia verò improbationis, aut reprobationis, est eadem scientia visionis, quatenus fertur in mala, & in peccata.

quæ Deus non approbat, sed tantum permittit, & quæ non supponunt in Deo decretum positivum, sed tantum permissivum. Et hæc divisio fundamentum habet in Scriptura, in qua Deus dicitur bona & bonos cognoscere, ut Psal. 1. *Novit Dominus viam iustorum.* Peccatores vero nescire, & ignorare, juxta illud Luca 13. *Discedite à me operarii iniquitatis, nescio vos:* quamvis alibi Deus dicatur, & malos, & mala cognoscere.

DIGRESSIO BREVIS.

In qua duodecim divinæ scientiæ dotes, seu prærogativæ, breviter recensentur.

31. **V**T constat quanta sit divinæ scientiæ perfectio, breviter hic recensendæ sunt præcipuæ ejus dotes & prærogativæ, quibus omnem scientiâ tam Angelicam quam Humanam transcendit.

In primis illam superat ratione objecti specificativi & primarij, quod non est aliud quam ipsa divina essentia; quæ cum sit perfectissimus actus, & prima veritas, est perfectissimum intelligibile: unde cum perfectio cognitionis, ex nobilitate & præstantia objecti specificativi metienda sit, divina scientia est infinite perfecta, sicut divina essentia. Hanc rationem egregie illustrat Alcinoïus in libro de dogmatibus Platonis cap. 10. ubi sic discurre: *Cum sit prima mens omnium præstantissima, oportet præstantissimum etiam intelligibile illi esse propositum. Nihil autem potest habere seipsam præstantius. Seipsam igitur, & suis suis notiones semper intelligit.*

32. **S**ecundo, ratione medij: Deus enim non per species, nec per effectus, sed per suam essentiam, tanquam per speciem, & speculum clarissimum omnia cognoscit, atque seipsum quasi pelagus rerum omnium contempletur. Unde Dionysius Carthusianus libro de Dei laudibus, ipsum alloquens, sic ait.

*Per propriam essentiam,
Omnium continentiam:
Ut per cognitivam formam,
Omnis entis primam normam:
Temetipsum, & creata
Intueris mens Beata.*

33. **T**ertio, ratione modi, quia non per discursum, nec per successione, sed per unicum intuitum, in instanti, tam enuntiabilia, quam simplicia; tam conclusiones, quam principia, sine ulla ratiocinatione cognoscit. *Non more nostro* (inquit Augustinus) *quod futurum est prospicit, vel quod præsens est aspiciat, vel quod præteritum respicit; neque ejus intentio de cogitatione in cogitationem transit, in cujus incorporeo intuitu adsunt cuncta que novit: quoniam tempora ita novit nullis suis temporalibus notionibus, quemadmodum temporalia movet, nullis suis temporalibus motibus.*

Cap. 7. de divin. nomin. Item ait Dionysius: *Divina Sapientia seipsam cognoscens, cognoscit omnia, & materialia immaterialiter, & indivisibiliter divisibilia, & diversa uniformiter, & multa unitè.* Demum Petrus Damianus Deum affirmat sic omnia tempo-

Opusc. 30. cap. 34. *ra intra sue prævisionis arcana complecti, ut nec novum aliquid sibi penitus accedat; nec aliquid ab eo per cursus momenta recedat; sed nec diversis obtutibus diversa considerat: ut cum intendit præteritis, vacet à presentibus, vel futuris; vel rursus cum presentia atque futura considerat, oculos à presentibus avertat; sed uno duntaxat, ac simplici præsentissima majestatis intuitu, simul*

A *omnia comprehendit; neque hoc confusè, atque inexplicatè, sed omnia discernit, atque juxta proprietatem suam queque distinguit.* Hoc explicat Opusculo trigesimo, theatri similitudine. *Planè* (inquit) *qui in theatro residet, non simul omnia videt; quia cum intendit aciem ante se, non videt post se: qui autem non in theatro, sed super theatrum excelsior supereminet, totius undique interiorem theatri ambitum uno comprehendit aspectu.* Ita omnipotens Deus, quia omnibus quæ voluntur, incomparabiliter supereminet, omnia simul suis subjecta conspectibus præsentialiter videt.

34. **Q**uarto, ratione actualitatis: Scientia enim Dei non est habitualis, sed semper in actu, quia intelligere est ejus esse, & per suam essentiam intelligens est, non autem per aliquas species intelligibiles essentia superadditas. Unde Jeremia 1. *per virginem vigilantem designatur, & Ecclesi. 23. oculi Domini dicuntur multo plus lucidiores super Solem, qui semper est in actu lucendi.*

35. **Q**uinto, Ratione universalitatis, ad omnia enim se extendit, & quæcunque sunt in mundo, à primo Angelo usque ad vilissimum vermiculum, distinctissime & clarissime intuetur, penetrat, & comprehendit: futura omnia prospicit, præterita respicit, præsentia inspicit, res omnes possibiles penetrat, infinita agnoscit, seipsum & sua omnia, denique omne scibile comprehendit. Ut enim profundissime suo more discurre D. Thomas hic art. 12. *Cognitio cujuslibet cognoscens se extendit secundum modum formæ quæ est principium cognitionis: species enim sensibilis quæ est in sensu, est similitudo solum unius individui, unde per eam unicum solum individuum potest cognosci; species autem intelligibilis intellectus nostri, est similitudo rei quantum ad naturam speciei, quæ est participabilis à particularibus infinitis; unde intellectus noster, per speciem intelligibilem hominis cognoscit quodammodo homines etiam infinitos, sed tamen non in quantum distinguuntur ab invicem, sed secundum quod conveniunt in natura speciei: propter hoc quod talis species intelligibilis, non est similitudo hominum, quantum ad principia individualia: sed solum quantum ad essentialia: essentia autem divina per quam intellectus divinus intelligit, est similitudo sufficiens omnium que sunt vel esse possunt: non solum quantum ad principia communia, sed etiam quantum ad principia propria uniuscujusque: ex quo sequitur quod scientia divina sit omnium rerum comprehensiva, & ad infinita se extendat.*

36. **U**nde Augustinus 12. de civitate Dei, Deum probat omnia, quamlibet exilia, & incomprehensa, infinita suâ cognitione complecti: veluti numeros omnes quamvis infinitos. Verba ejus sunt: *Infinitas itaque numeri, quamvis infinitorum numerorum nullus sit numerus; non est tamen incomprehensibilis ei, cujus intelligentie non est numerus. Quapropter si quidquid scientiâ comprehenditur, scientis comprehensione finitur: profectò & omnis infinitas quodam ineffabili modo Deo finita est, quia scientia ipsius incomprehensibilis non est.*

Cap. 11. **H**anc divinæ scientiæ profunditatem, & infinitatem, considerans Propheta Regius, & ad ejus aspectum contremiscens, exclamat: *Confitebor tibi Domine, quoniam terribiliter magnificatus es mirabilia opera tua, & anima mea cognoscet nimis. Mirabilis facta est scientia tua ex me, confortata est, & non potero ad eam! Quæ verba expendens Chryostomus homil. de incomprehensibili Dei natura: *Multa sunt* (inquit)*

que licet miremur, non tamen cum timore, ut A
magnifica adificia columnarum, ornamenta pa-
rieturum, picturas corporum: at maris vastitatem,
immensusque aquarum gurgites & altitudinem,
non sine metu inspicimus: sic & Propheta, cum
vastum id, immensumque divina scientia pelagus
inspicit, vertigine quasi tentatus stupefcit, ac
summo cum timore demirans, recedit, atque ex-
clamat: *Mirabilis facta est scientia tua!*

36. Sexto scientia Dei commendabilis est ratione
sua certitudinis, & infallibilitatis: Deus enim
in sua essentia, veluti in speculo nitidissimo & lu-
cidissimo, quod rerum omnium formas expri-
mit, omnia ab aeterno intuetur, vel in ideis &
exemplaribus aeternis, vel in suis decretis, vel in
ipsa sua aeternitate, cui cuncta sunt praesentia, ut
infra declarabitur: quae cum firmissima & immu-
tabilia sint, certissima erit & infallibilis ejus
scientia. Quomodo enim mutari vel falli posset,
quae cum divino esse identificatur, quod increa-
tum est: quae in decreto efficaci fundatur, quod
frustrari nequit; quae ab aeternitate mensuratur,
apud quam nulla est transmutatio, neque vicissi-
tudinis obumbratio?

Disp. 4.
art. 7.

37. Septimo, ratione suae perspicaciae: Sicut enim
Sol ex alto caelorum vertice, luce sua quasi oculo
terram inspicit, ac illustrat, & omnia facit visibi-
lia: ita Deus acie perspicacissimâ & immensâ
mentis suae, totum orbem inspicit, circumspicit;
imò introspicit, & ad fundum quaquaversum
prospicit & comprehendit. Quapropter Eccli. 23.
oculi Domini multo plus lucidiores super Solem
dicuntur: neque enim Sol radios in ima terrae,
aut in profundum abyssi diffundit; cum tamen
oculus Domini etiam illic adsit, & omnia intueat-
tur. Quod advertens Boëtius libro 5, de consolat.
metro 2, haec canit:

*Puro clarum lumine Phaeum,
Melliflui canit oris Homerus:
Qui tamen intima viscera terrae,
Non valet, aut pelagi viscera,
Radium infirma prorumpere luce,
Haud sic magni condior orbis:
Huic ex alto cuncta tuenti,
Nulla terra mole resistunt,
Non nox atris nubibus obstat:
Quae sint, quae fuerint, veniantque,
Vno mentis cernit in ictu.
Quae quia respicit omnia solus,
Verum possis dicere Solem.*

38. Octavo, ratione fecunditatis, nam ab aeterno
Deus per suum intelligere generat Verbum sibi
constitutum, & in tempore, ut lux maxima,
seipsum diffundit ad Angelos, homines, omnia-
que animalia; facitque cognosci & cognoscere
omnia, unde Salomon 3, Regum 3. *Quis posuit
in visceribus hominis sapientiam? vel quis de-
dit gallo intelligentiam?* Et Jacobus in sua Epist.
cap. 3. *Si quis vestrum indiget sapientia, postulet
à Deo qui dat omnibus affluenter.* Ipsique Plato-
nici (ut refert Augustinus) dixerunt, *Deum esse
lumen mentium, ad discenda omnia, à quo facta
sunt omnia.*

8. de ci-
vit. cap.
7.

39. Nono, ratione uniformitatis: Nam divina scien-
tia est immutabilis & invariabilis, nunquam pro-
ficiens, nec deficiens; nec transiens de abstracti-
va in intuitivam, vel de intuitiva in abstractivam,
quando objectum transit à futuro ad praesens,
& à praesenti ad praeteritum; quia videt omnia,
etiam praeterita, & futura, ut praesentia in men-
Tom. I.

sura sua aeternitatis. Unde Eccli. 39. *Opera omnis
carnis coram illo, à saeculo & usque in saeculum
respicit, & nihil est mirabile in conspectu ejus.*
Et Boëtius 5, de consolat. prosâ ultimâ: *Scientia
eius omnis temporis supergressa motionem, in sua
manet simplicitate praesentiae; infinita quoque pre-
teriti ac futuri spacia complectens, omnia quae
jam geruntur in sua simplici cognitione conside-
rat. Itaque si praesentiam pensare velis quâ
cuncta cognoscit, non esse praesentiam quasi fu-
turi, sed scientiam nunquam deficientis instan-
tia rectius aestimabis.* De quo plura dicemus infra,
cum de praesentia futurorum contingentium in
aeternitate differemus.

Disp. 4.
art. 7.

B Decimo, ratione efficientiae: Dei enim scien-
tia, ut applicata per decretum, est causa rerum,
non solum directiva, sed etiam effectiva, easque
producit per actum imperij, ut infra patebit.
Unde Proverb. 3. *Domini sapientia fundavit
terram, stabilivit caelos prudentia.* Et cap. 8. Di-
vina Sapientia loquens in propria persona, dicit:
*Quando preparabam caelos aderam, quando appen-
debat fundamenta terrae, sum eo eram cuncta com-
ponens.* Item Sapient. 8. *Quis horum quae sunt
magis quam illa artifex?* Ad quod respiciens Dio-
nysius de divin. nomin. cap. 7. *Divina scientia
(inquit) ut ait Scriptura, omnium est artifex,
& semper omnia componit, estque causa indisso-
lubilis cohaerentiae & ordinis omnium, sineque
priorum, cum sequentium principijs semper con-
verit, & unam universi conspirationem, concen-
tumque pulcherrimum efficit.*

40.

C Undecimo, ratione independentiae à rebus: Il-
la enim non regulatur aut mensuratur à rebus,
sed est illarum regula & mensura, ut docet D.
Thomas hic art. 8. ad 3, his verbis: *Sicut scibilia
naturalia sunt priora quam scientia nostra, &
mensura ejus; ita scientia Dei est prior quam res
naturales, & mensura ipsarum.* Et 1. 2, quaest. 93,
art. 1. *Ratio intellectus divini aliter se habet ad
res, quam ratio humani intellectus; intellectus
enim humanus est mensuratus à rebus, ut scilicet
conceptus hominis non sit verus propter seipsum,
sed dicitur verus ex eo quod consonat rebus: in-
tellectus vero divinus est mensura rerum, quia
unaqueque res in tantum habet de veritate, in-
quantum imitatur intellectum divinum.* Sicut er-
go divinus amor non pendet, nec caulatur à bo-
nitate & perfectione quae sit in rebus, nec illam
supponit, sed potius efficit, ut tradit idem S. Do-
ctor infra quaest. 20, art. 2, dicens: *Amor Dei est
infundens & causans bonitatem in rebus.* Ita Dei
scientia non pendet à certitudine & veritate quae
sit in rebus, nec illam supponit, sed potius effi-
cit. Unde infra ostendemus, non ideo Deum
praescire res futuras, quia futurae sunt: sed potius
ideo illas esse futuras, quia sciuntur & cognoscun-
tur à Deo, per scientiam ejus liberam, innixam
decreto, ac in eo fundatam, quae scientia visio-
nis appellatur. Quare olim Aegyptij, ut hujus
divinae scientiae perspicaciam & potentiam decla-
rarent, hieroglyphicè, eam per oculum supra
sceptri fastigium existentem figurabant. Et Eccli.
24, oculi Domini Soli comparantur: quia sicut
Sol vivificò luminis sui radiò, corruptibilia quae-
que generat: ita & Deus intuitu suo, & per scien-
tiam visionis cuncta producit, & conservat. Si-
cut ex oriente Sole species agri pulcherrimè ver-
nant, rident prata, splendent horti: sic omnia
florēt, ac vident, prospiciente Deo, juxta il-
lud Gregorij Magni libro 32, Moral. cap. 6. *N° 2*

41.

D sed dicitur verus ex eo quod consonat rebus: in-
tellectus vero divinus est mensura rerum, quia
unaqueque res in tantum habet de veritate, in-
quantum imitatur intellectum divinum. Sicut er-
go divinus amor non pendet, nec caulatur à bo-
nitate & perfectione quae sit in rebus, nec illam
supponit, sed potius efficit, ut tradit idem S. Do-
ctor infra quaest. 20, art. 2, dicens: *Amor Dei est
infundens & causans bonitatem in rebus.* Ita Dei
scientia non pendet à certitudine & veritate quae
sit in rebus, nec illam supponit, sed potius effi-
cit. Unde infra ostendemus, non ideo Deum
praescire res futuras, quia futurae sunt: sed potius
ideo illas esse futuras, quia sciuntur & cognoscun-
tur à Deo, per scientiam ejus liberam, innixam
decreto, ac in eo fundatam, quae scientia visio-
nis appellatur. Quare olim Aegyptij, ut hujus
divinae scientiae perspicaciam & potentiam decla-
rarent, hieroglyphicè, eam per oculum supra
sceptri fastigium existentem figurabant. Et Eccli.
24, oculi Domini Soli comparantur: quia sicut
Sol vivificò luminis sui radiò, corruptibilia quae-
que generat: ita & Deus intuitu suo, & per scien-
tiam visionis cuncta producit, & conservat. Si-
cut ex oriente Sole species agri pulcherrimè ver-
nant, rident prata, splendent horti: sic omnia
florēt, ac vident, prospiciente Deo, juxta il-
lud Gregorij Magni libro 32, Moral. cap. 6. *N° 2*

Disp. 5.
art. 3.

E Sol vivificò luminis sui radiò, corruptibilia quae-
que generat: ita & Deus intuitu suo, & per scien-
tiam visionis cuncta producit, & conservat. Si-
cut ex oriente Sole species agri pulcherrimè ver-
nant, rident prata, splendent horti: sic omnia
florēt, ac vident, prospiciente Deo, juxta il-
lud Gregorij Magni libro 32, Moral. cap. 6. *N° 2*

B b ij

*existentia videndo creat, existentia videndo con-
tinet. Quicquid ergo creator non videt, essentia
subsistendi caret. Sed de hoc fusè, cum de causa-
litate scientiæ Dei disseremus.*

*Disput.
arti. 1.*

Denique Dei scientia, angelicam & humanam superat, ratione entitatis: Nam scientia in Deo non est accidens, sicut in nobis; nec aliqua qualitas ei superveniens & superaddita, sed ipsamet Dei entitas & substantia increata, cum esse Dei sit ejus intelligere. Unde præclare Synzeius libro de insomniis: *Deo sola ad cognoscendum natura sufficit.* Et Augustinus 7. de Trinit. *Deo hoc est esse, quod sapientem esse.* Hac etiam de causa Maximus Tyrius apud Euthimium in Panoplia, Deum neque intelligentem propriè, neque intellectionem dici patitur, etiam hoc posterius fatius esse putat illi concedere. *Deus* (inquit) *neque intelligens dicitur propriè, neque intellectus, ne compositus existimetur. Nam & quod intelligens est, secum unà consideratam habet intelligendi facultatem; & quod intelligitur, ad hoc ipsum ut intelligatur eandem habet facultatem. Sed neque intellectio dici potest. Nam intellectio naturâ suâ habet capacem sui substantiam. Quare superest ut supra hæc omnia constituatur. Nisi forte sic illam intellectionem esse dicamus, ut sit ipsum intellectio secundum substantiam, ac totum intellectio, & solum intellectio, & intellectio supra intellectionem.*

DISPUTATIO II.

De scientia possibilium.

Scientiâ Dei absolute & secundum se consideratâ, eam per ordinem ad creaturas quæ sunt illius objecta materialia & secundaria contemplantur. Et primò differimus de scientia possibilium, quæ *simplicis intelligentiæ* appellatur; acturi postea de scientia futurorum contingentium, quæ *scientia libera*, seu *visionis*, nuncupatur.

ARTICVLVS PRIMVS.

Virum Deus cognoscat creaturas posibles in sua essentia tanquam in causa?

§. I.

Præmittuntur quæ apud omnes sunt certa, conclusio affirmativa statuitur, & ex SS. Patribus suadetur.

1. **S**uppono primò contra Aureolum, Deum cognoscere omnes creaturas, non solum secundum illud esse eminent, & increatum quod habent in Deo; sed etiam secundum esse proprium, & particulare, quod singulæ in seipsis habent, vel habere possunt extra Deum; subindeque scientiam Dei non tantum terminari ad ipsam Dei essentiam, & ad eminentiam illam omnium rerum creabilium, quam in se formaliter Deus habet; sed etiam ad ipsas res creabiles, quæ in ipso non sunt formaliter, sed tantum eminenter.
2. **P**robatur primò hæc suppositio ex infinita perfectione divinæ scientiæ, quæ debet se extendere ad quodcumque cognoscibile distinctè & in particulari.

A **S**ecundò, Quia alioquin Deus non cognosceret creaturas, sed tantum suam essentiam: quia creaturæ prout sunt in Deo, non sunt creaturæ, sed ipsa creatrix essentia.

Tertiò, Quia ut dicimus disputatione sequenti, scientia Dei est causa rerum: unde sicut Deus illas producit secundum esse proprium & particulare quod habent in seipsis: ita & illas cognoscit. Adde quod, Deus non posset gubernare res hujus universi in particulari, si illas non cognosceret; nec reddere unicuique secundum opera sua, si singula distinctè & in particulari, non essent ei nota.

B **H**oc præsupposito tanquam certo, difficultas est, & gravis controversia inter Thomistas, & Recentiores, de modo quò Deus creaturas cognoscit in seipsis: an scilicet illas cognoscat immediate, & independenter ab essentia divina priùs cognita; an verò solum mediatè, & in essentia divina tanquam in causa, & medio priùs cognito, quod ut meliùs percipiatur.

Suppono secundò: Duplex à Philosophis solere distingui medium ducens in cognitionem alterius: unum *ut quod*, quod vocatur, *medium incognitum*, quale est species impressa, quæ non cognoscitur *ut quod*, sed solum est ratio cognoscendi objectum quod repræsentat. Aliud *ut quod*, quod appellatur *medium cognitum*, quale est speculum v. g. quod priùs debet videri, quam in eo videantur objecta quæ repræsentat.

Suppono tertio ut certum, & ab omnibus receptum, Deum cognoscere creaturas posibles in seipso ut in objecto primario. Patet hæc suppositio, primò quia omnis potentia secundarium objectum attingit ratione primarij, quod est illud in primario aliquo modo attingere: Sed creaturæ sunt objectum secundarium intellectus divini, Deus autem primarium: Ergo cognoscit creaturas in seipso ut objecto primario. Secundò, Cognosci in aliquo ut in objecto primario, est ratione illius ut moventis terminare cognitionem: Sed Deus in cognitione creaturarum non movetur ab ipsis, sed à propria essentia, quæ unitur per modum speciei, tam in sui cognitione, quam in ordine ad cognitionem creaturarum, aliàs divina cognitio dependeret à creaturis, & perferretur ab illis, quod implicat: Ergo cognoscit illas in seipso, ut in objecto primario. Tertiò, Cognosci in alio ut in objecto primario, est cognosci per speciem illius: Sed creaturæ cognoscuntur à Deo per speciem non illis propriam, sed sui: Ergo illas cognoscit in seipso ut in objecto primario.

Solum ergo difficultas est, & celebris inter Thomistas & Recentiores controversia, an Deus in seipso, ut causa prima, & medio priùs cognito, creaturas posibles cognoscat? Hoc enim negat Vazquez hic disp. 60. cap. 2. & 3. quem sequuntur plures ex Recentioribus: affirmant verò Thomistæ, & plures alij, cum quibus

Dico: Deum cognoscere creaturas in sua essentia tanquam in causa.

Probatur primò conclusio ex Dionysio Areopagita, Theologorum Principe, qui apertè tradit nostram sententiam, cap. 7. de divin. nominibus, ubi habet hæc verba: *Neque autem ea quæ sunt ex his quæ sunt discens noscitur divina mens, sed ex se & in se per causam rerum omnium cognitionem, scientiam, essentiamque anticipatam & antecomprehensam habet, non quod per speciem singula consideret, sed quòd uno causa complexum omnia sciat.* Et paucis interpositis addit: *Seipsam*